

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені М.П. ДРАГОМАНОВА

Прядко Любов Олексіївна

УДК 37.011.32:59.922.762+ 615. 851. 4: 369.223.24

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА ДО
РОБОТИ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ДІТЬМИ В
РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ЦЕНТРІ**

13.00.03 – корекційна педагогіка

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України
Синьов Віктор Миколайович,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
директор Інституту корекційної педагогіки і психології

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Миронова Світлана Петрівна,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
професор кафедри дефектології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Липа Володимир Олександрович,
Слов'янський державний педагогічний університет,
завідувач кафедри корекційної педагогіки та спеціальної психології

Захист відбудеться «26» травня 2010 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий «23» квітня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із пріоритетних напрямів державної політики є створення такого суспільства, яке б могло забезпечити всім і кожному доступ до рівноправного життя. Це відображено у Законі України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» та «Державній типовій програмі реабілітації інвалідів», Типовому положенні про реабілітаційну установу змішаного типу для інвалідів та осіб з розумовою відсталістю, Мінімальному державному стандарті комплексної реабілітації/абілітації осіб з розумовою відсталістю. Проблема набуває особливої значущості у зв'язку із серйозними конструктивними змінами у забезпеченні конституційних прав у сфері соціального захисту. Це уможливорює розгляд проблеми підготовки корекційних педагогів виходячи із сучасних позицій.

Згідно з О.М. Царьовим, перехід від «культури корисності» до «культури гідності» вимагає перегляду підходів до роботи з дітьми, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості. У минулому діти з вираженою інтелектуальною недостатністю утримувалися в будинках соціального захисту, що за сучасних умов не відповідає демократичним засадам нашої держави. Доведено, що проживання дитини в родині сприяє досягненню максимально можливого рівня розвитку. У зв'язку з цим останнім часом гостро постає необхідність у створенні реабілітаційних центрів, що покликані сприяти комплексній реабілітації зазначеної категорії дітей. Ці помітні тенденції у сфері допомоги дітям та їх родинам пред'являють нові вимоги до фахівців, здатних розв'язувати проблеми розумово відсталих дітей.

Створення реабілітаційних центрів для розумово відсталих дітей є тим розвиваючим комфортним середовищем, яке позитивно і якісно змінює особистість дитини. Умови діяльності реабілітаційного центру ставлять нові вимоги до професійної готовності корекційного педагога. Відсутність усталеного досвіду діяльності таких установ, чітких вказівок щодо посадових обов'язків корекційного педагога, вимог до фахового супроводу розумово відсталої дитини спричиняють практично значущі проблеми, з якими зустрічаються корекційні педагоги.

Питання щодо підготовки корекційних педагогів до роботи в реабілітаційному центрі в науково-методичній літературі розроблене недостатньо, хоча є окремі дослідження, які відображають підготовку майбутніх олігофренопедагогів до роботи у спеціальній школі. Є також деякі праці, в яких підіймаються окремі питання про специфіку підготовки спеціалістів до роботи в реабілітаційних центрах (О.В. Гаврилов, А.Г. Шевцов, Л.М. Шипіцина), але цілісно ця проблема у спеціальних дослідженнях не розглядалася.

Сучасній педагогіці потрібні такі фахівці, які мають ґрунтовні знання й уявлення про різноманітні варіанти атипового розвитку, здатні правильно і комплексно будувати роботу з будь-якою дитиною. Питання підготовки

корекційних педагогів як активних учасників процесу комплексного індивідуального супроводу дитини, які можуть виконувати роль провідного спеціаліста у розв'язанні проблеми не лише дитини, але й її сім'ї, координатора взаємодії учасників процесу супроводу, стає дедалі актуальнішим. З огляду на це гостро постає питання щодо готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі та її формування у вищому навчальному закладі (далі – ВНЗ).

Сучасний корекційний педагог реабілітаційного центру повинен бути озброєний всебічними знаннями і вміннями, які забезпечать йому успіх у майбутній діяльності та професійну мобільність, що досягається через залучення студентів до індивідуального та колективного вирішення професійних проблем. На корекційного педагога покладена особлива місія, виконати яку можна лише за умови формування особливих професійних та особистісних якостей. Саме морально-гуманістична позиція дозволяє здійснювати найскладнішу професійну діяльність: можливість допомогти дитині та її родині залучитися до культури сучасного світу.

Аналіз теоретичних та практичних аспектів проблеми підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи в реабілітаційному центрі свідчить про наявність суперечностей між вимогами, що ставляться до особистості і діяльності корекційного педагога, та фактичним рівнем готовності випускників вищих навчальних закладів до виконання ними своїх професійних функцій в умовах реабілітаційного центру, а також між системою підготовки майбутніх фахівців та необхідністю формування у них здатності до здійснення професійної діяльності у нестандартних ситуаціях та умовах мінливості соціальних замовлень на спеціаліста-дефектолога.

Отже, актуальність і необхідність дослідження умов формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, відсутність наукового аналізу критеріїв і визначення рівнів готовності, обґрунтованої моделі діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру обумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукової роботи кафедри корекційної психопедагогіки Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова «Зміст освіти, форми і засоби фахової підготовки вчителів». Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 1 від 15.09.2005 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України (протокол № 5 від 30.05.2006 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити умови ефективної підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в

реабілітаційному центрі.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**.

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми готовності корекційного педагога до професійної діяльності та умов її формування у спеціальній педагогічній літературі.

2. Проаналізувати структуру педагогічної діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру.

3. Розробити критерії та показники рівнів готовності корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

4. Розробити та експериментально перевірити зміст та засоби формування готовності корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього корекційного педагога.

Предмет дослідження – цільові, змістові, методичні й організаційні аспекти підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми у реабілітаційному центрі.

Гіпотеза дослідження. Процес професійної підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі відбуватиметься ефективніше за таких умов:

– сформованість у майбутніх фахівців специфічного комплексу професійно важливих якостей (включаючи знання і вміння), які входять до складу професіограми спеціаліста з корекційно-реабілітаційної роботи;

– упровадження в навчально-виховний процес окремих тем з фахових дисциплін та спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі»;

– удосконалення змісту педагогічної практики майбутніх спеціалістів у реабілітаційному центрі.

Для розв'язання поставлених завдань використовувались такі **методи дослідження**:

- теоретичні: аналіз й узагальнення філософських, психолого-педагогічних, спеціальних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів із проблеми дослідження – для виявлення стану та розробленості досліджуваної проблеми; аналіз нормативно-правових документів, вивчення документації корекційних педагогів, які працюють у реабілітаційному центрі, – для з'ясування специфіки їх роботи;

- емпіричні: анкетування, спостереження, бесіди зі студентами, корекційними педагогами-практиками, батьками дітей – для виявлення особливостей діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) – для з'ясування форм, методів і прийомів формування професійної готовності майбутніх фахівців до роботи в реабілітаційному центрі та перевірки ефективності запропонованих умов;

- математичної статистики – для опрацювання експериментальних даних і

встановлення кількісних залежностей між явищами і процесами, що досліджувались.

Методологічна та теоретична основа дослідження ґрунтується на: теоретико-методологічних положеннях філософії сучасної освіти (В.І. Андрєєв, В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень), на положеннях про особливості праці вчителя (М.І. Дьяченко, Л.О. Кандибович, Л.В. Кондрашова, Н.В. Кузьміна, А.Ф. Ліненко, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, К.К. Платонов, В.А. Семиченко, А.А. Реан та ін.), основоположних ідеях професійної підготовки педагога (О.О. Абдулліна, А.М. Алексюк, О.Є. Антонова, Вол.І. Бондар, С.С. Вітвицька, О.А. Дубасенюк, В.В. Іванова, О.Г. Мороз, О.М. Пехота, С.О. Сисоєва, В.О. Слатьонін, Л.Ф. Спирін, А.В. Хуторський та ін.), зокрема корекційного педагога та реабілітолога (В.А. Бородіна, О.П. Дубогай, С.Д. Забрамна, В.П. Кащенко, І.П. Колесник, М.З. Кот, Л.А. Лисуренко, М.М. Малофєєв, С.П. Миронова, Н.М. Назарова, Л.К. Одинченко, Ю.В. Пінчук, Л.М. Руденко, В.М. Синьов, О.А. Стребелєва, Л.П. Сущенко, Л.І. Фомічова, С.М. Шаховська, М.К. Шеремет та ін.), теорії корекційного навчання дітей з вадами розумового розвитку (В.І. Бондар, Л.С. Виготський, О.М. Граборов, Г.М. Дульнєв, І.Г. Єременко, А.І. Капустін, В.О. Липа, С.П. Миронова, В.М. Синьов, О.П. Хохліна, Л.М. Шипіцина та ін.).

Експериментальна база дослідження.

Дослідження проводилося на базі кафедри корекційної психопедагогіки Інституту корекційної педагогіки і спеціальної психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кафедри дефектології та психологічної корекції психолого-педагогічного факультету Луганського національного університету імені Т. Шевченка, кафедри корекційної педагогіки і спеціальної психології Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка.

Експериментом було охоплено 30 корекційних педагогів реабілітаційних центрів міст Києва і Сум, Сумської області, а також 82 майбутні корекційні педагоги вищих педагогічних закладів стаціонарної форми навчання.

Організація дослідження.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у три етапи.

На **першому етапі** (2005–2006 рр.) вивчалася й аналізувалася філософська, психолого-педагогічна і спеціальна література вітчизняних і зарубіжних учених з проблеми дослідження готовності педагога у загальній та спеціальній педагогіці, визначалася мета, предмет і завдання дослідження, формулювалася робоча гіпотеза; розроблялася методика експериментальної роботи.

На **другому етапі** (2006–2007 рр.) проводився констатувальний експеримент, розроблялася модель діяльності корекційного педагога, зміст формульованого експерименту.

На **третьому етапі** (2007–2009 рр.) здійснювався формульовальний експеримент, перевірялася ефективність запропонованих умов формування професійної готовності корекційного педагога до роботи з розумово відсталими

дітьми в реабілітаційному центрі, узагальнювалася і систематизувалася наукова інформація та результати експериментальної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що *вперше*:

– з'ясовано сутність поняття «готовність корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі»;

– розроблено показники, критерії та рівні визначення готовності корекційного педагога до роботи в реабілітаційному центрі;

– розроблено професіограму корекційного педагога реабілітаційного центру;

– визначено педагогічні умови формування професійної готовності корекційного педагога до роботи в реабілітаційному центрі;

подальшого розвитку набув:

– зміст підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи в реабілітаційному центрі.

Практичне значення результатів дослідження зумовлено можливістю використання професіограми корекційного педагога для більш точного визначення фахових дисциплін, раціональної побудови навчальних програм за напрямом «Корекційна освіта», визначення кваліфікаційних рівнів корекційного педагога реабілітаційного центру. Розроблений спецкурс «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» та вдосконалений зміст програми педагогічної практики дозволять сформуванню у майбутнього корекційного педагога готовності до здійснення функцій професійної діяльності: педагогічної діагностики розвитку, проведення індивідуальних і підгрупових занять, профілактичної роботи, консультування, спеціальної педагогічної просвіти.

Результати дослідження **впроваджено** у практику навчально-виховної діяльності Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка (довідка № 1408 від 02.10.09 р.), у корекційно-реабілітаційний процес реабілітаційної установи змішаного типу для інвалідів і дітей-інвалідів з розумовою відсталістю – Центр «Сприяння» при товаристві «Філіцітас» м. Сум (довідка № 52 від 06.10.2009 р.).

Апробація результатів дисертації.

Результати дисертаційного дослідження було представлено: на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Інноваційні технології навчання і виховання дітей з особливими потребами» (Київ, 2006); на I Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні підходи до організації роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку» (Кам'янець-Подільський, 2006); на обласному науково-практичному семінарі «Корекційний супровід дітей: проблеми та тенденції розвитку» (Суми, 2006); на II Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми корекційної педагогіки та психології» (Кам'янець-Подільський, 2007); на II Міжнародній науково-практичній конференції для студентів та аспірантів «Сучасна молодь: крок у майбутнє» (Суми, 2008); на III Міжнародній науково-

практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної корекційної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2008); на Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2009); на обласному науково-практичному семінарі «Теорія і практика корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки): взаємозв'язки та взаємозбагачення» (Суми, 2009). Проміжні та кінцеві результати дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри корекційної психопедагогіки Інституту корекційної педагогіки та спеціальної психології НПУ імені М. П. Драгоманова, кафедри корекційної педагогіки і спеціальної психології Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка.

Публікації. Результати проведеного дослідження відображено в одинадцяти авторських публікаціях, із них: статей у фахових збірниках наукових праць – 9; матеріалів і тез конференцій – 2. Усі авторські публікації є одноосібними.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (273 найменувань, з них 5 іноземною мовою), 4 додатків на 30 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 218 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 165 сторінках. Рукопис містить 11 таблиць, 6 рисунків, 1 формулу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі висвітлено актуальність дослідження і стан розробленості проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу, методологічні та теоретичні засади дослідження, охарактеризовано методи, розкрито наукову новизну та практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження у навчальний процес одержаних результатів дослідження.

У першому розділі дисертації **«Формування професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми у реабілітаційному центрі як педагогічна проблема»** проаналізовано стан розробленості дослідженої проблеми у загальній психолого-педагогічній та спеціальній літературі; з'ясовано сутність поняття «готовність корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми у реабілітаційному центрі», її зміст та структуру; визначено умови формування професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми у реабілітаційному центрі; розкрито специфіку роботи корекційного педагога з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі та проаналізовано структуру його педагогічної діяльності.

Теоретичний аналіз літературних джерел засвідчив, що проблема професійної готовності є складною і багатовимірною. У психолого-педагогічній літературі не існує єдиного загальноприйнятого тлумачення цього явища.

Установлено, що проблему готовності досліджували такі вчені з психології,

як М.І. Дьяченко, Л.О. Кандибович, І.М. Кондаков, Л.В. Кондрашова, Н.В. Кузьміна, О.Ф. Ліненко, К.К. Платонов, В.А. Семиченко, Л.Д. Столяренко, А.А. Реан, Д.М. Узнадзе та ін. Вони розглядають готовність як форму психічної активності; психічну установку; складне психологічне утворення; синтез властивостей особистості; відрефлексовану спрямованість людини. Дослідники проблеми готовності у педагогіці (О.О. Абдулліна, А.М. Алексюк, О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюн, В.В. Іванова, О.Г. Мороз, О.М. Пехота, С.О. Сисоєва, В.О. Сластьонін, Л.Ф. Спірін, А.В. Хуторський та ін.) розуміють її як загальну культуру і сукупність набутих якостей у процесі спеціальної підготовки під впливом педагогічної освіти; як складне утворення, що є важливою ознакою професіоналізму вчителя; наявність стосунків і якостей особистості, які забезпечать можливість майбутньому педагогу усвідомлено і компетентно здійснювати професійну діяльність; як якість особистості, що характеризує вибірккову, прогноуючу її активність на стадії підготовки та залучення до діяльності.

З'ясовано, що у спеціальній літературі низку наукових праць присвячено проблемі формування професійної готовності майбутніх олігофренопедагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в спеціальній школі. Це доробки О.К. Агавелян, В.І. Бондаря, В.А. Бородіної, В.А. Генкіної, А.А. Давидович, С.Д. Забрамної, О.А. Загребельної, І.П. Колесника, М.З. Кота, Л.А. Лисуренко, М.М. Малофєєва, С.П. Миронової, Л.К. Одинченко, М.М. Перової, В.М. Синьова та ін. Особливості формування професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі висвітлено у спеціальній літературі недостатньо. Відповідних публікацій небагато, серед них праці О.В. Гаврилова, А.Г. Шевцова, Л.М. Шипіциної, які в основному торкаються характеристики специфіки діяльності спеціаліста в окремих аспектах, а не процесу його підготовки.

На нашу думку, готовність майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі – це стійке особистісне утворення, яке поєднує цілий комплекс особистісних якостей і фахових знань, умінь і навичок, є важливою передумовою успішної корекційно-реабілітаційної діяльності та реалізації творчого потенціалу особистості.

Структуру готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі визначено як сукупність взаємопов'язаних компонентів, а саме: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного.

Мотиваційно-ціннісний компонент є складним особистісним утворенням, що включає стійку професійно-педагогічну спрямованість і справляє безпосередній вплив на активність у процесі оволодіння фаховими вміннями і навичками. Його основу становлять цінності педагогічної діяльності, які є орієнтирами в соціальній і професійній активності.

Когнітивний компонент передбачає наявність системи професійно-теоретичних знань про організацію діяльності реабілітаційного центру та спеціальних технологій корекції розвитку дітей з помірним чи тяжким степенями розумової відсталості, що дозволяє здійснювати цілісний аналіз

корекційно-реабілітаційної роботи й вирішити поставлені завдання.

Операційно-діяльнісний компонент включає фахові вміння корекційного педагога обґрунтовано визначати і раціонально використовувати шляхи і способи найбільш ефективного досягнення поставлених цілей стосовно максимально можливої реабілітації й адаптації розумово відсталих дітей до практичного життя в суспільстві.

Виокремлення зазначених компонентів професійної готовності має умовний характер, оскільки вони взаємопов'язані та взаємообумовлені. Виключення готовності будь-якого з компонентів або зниження їх сформованості призводить до недостатньої результативності діяльності корекційного педагога.

На основі психолого-педагогічних досліджень відзначено, що умовами формування професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі є: розвиток у студентів професійно й особистісно значущих цілей і мотивів, пов'язаних з роботою в реабілітаційному центрі; взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі; використання в навчально-виховному процесі ВНЗ контекстного навчання та акмеологічного супроводу студентів під час практики.

На підставі аналізу нормативно-правових документів, літературних джерел, вивчення документації корекційних педагогів-практиків, спостереження за їх професійною діяльністю встановлено, що діяльність корекційного педагога реабілітаційного центру має свої відмінності порівняно з діяльністю корекційного педагога інших закладів (спеціальної школи, спеціального дитячого садка, будинку-інтернату). Так, діяльність корекційного педагога спрямована на зменшення складності соціальної залежності розумово відсталої дитини через формування основних життєвих компетентностей (формування позитивної взаємодії з корекційним педагогом, формування уявлень про себе у світі оточуючих людей, розвиток і збагачення сенсорного досвіду, формування уявлень про простір і час, формування комунікативних умінь, основи грамоти, самообслуговування). Отже, специфіка діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру полягає в такому: не обмежується віковими періодами; вимагає мультидисциплінарного підходу; потребує складання індивідуальної реабілітаційної програми, а також знань і вмінь застосування спеціальних технологій корекції розвитку дитини з вадами інтелекту, в тому числі інноваційних.

Ураховуючи модель діяльності корекційного педагога, який працює з дітьми, що мають вади інтелекту, розроблену С.П. Мироною, та праці педагогів-дослідників О.А. Абдулліної, Н.В. Кузьміної, В.О. Сластьоніна, Л.Ф. Спіріна, проаналізовано структуру педагогічної діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру. Вона передбачає наявність таких компонентів: *суб'єкта, об'єкта, мети, функцій, засобів, результату*. *Суб'єктом* педагогічної діяльності виступає корекційний педагог. Особистісна сутність педагога та його праці справляють безпосередній вплив на розумово відсталу дитину. *Об'єктом* діяльності корекційного педагога є діти, які потребують супроводу і підтримки з метою їх соціалізації. У результаті аналізу

особових справ дітей, які відвідують реабілітаційні центри, що були обрані базами дослідження, з'ясовано, що основний контингент становлять діти із помірною розумовою відсталістю – 106 осіб (76%), решта – з тяжкою розумовою відсталістю – 34 особи (24%). Найчастіше супровідними розладами є розлади загальної та дрібної моторики (100%), розлади мовлення (95%), розлади сенсорної сфери (64%). Для дітей із помірним чи тяжким ступенями розумової відсталості відносно збереження сенсорної сфери, на відміну від вищезгаданих порушень, є потенційними здібностями до накопичення сенсорного досвіду, але загальна інертність психіки, порушення моторики і мовлення перешкоджають формуванню цілісного світосприйняття. *Метою* діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру є досягнення максимально можливої реабілітації й адаптації розумово відсталих дітей до практичного життя в навколишньому середовищі. Серед *функцій* виокремлено такі: педагогічна діагностика розвитку, проведення індивідуальних і підгрупових занять, профілактична робота, консультування, спеціальна педагогічна просвіта. *Засобами* є методи здійснення корекційно-реабілітаційної роботи (словесні – пояснення, розповідь, бесіда; наочні – метод прикладу; практичні – вправи, привчання) та інноваційні технології (Монтессорі-терапія, арт-терапія, снюзелен-терапія та ін.). *Результатом* є формування розумово відсталої дитини як соціально-рівноправної особистості, здатної до життя в суспільстві.

Виявлені умови щодо формування професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, проаналізована структура педагогічної діяльності корекційного педагога стали основою для розробки професіограми корекційного педагога реабілітаційного центру та з'ясування стану готовності майбутніх фахівців до роботи в реабілітаційному центрі.

У другому розділі **«Стан проблеми підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі»** представлено професіограму корекційного педагога реабілітаційного центру, визначено критерії та показники рівнів професійної готовності, проаналізовано результати констатувального етапу дослідження.

Мінливі умови сьогодення зумовили створення професіограми, яка б слугувала орієнтиром у процесі формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, оскільки вона моделює результат, якого необхідно досягти під час навчання у ВНЗ та самостійної педагогічної діяльності.

Вагомими для дослідження стали праці з професіографічного (А.К. Маркова, Л.В. Мітіна, О.М. Пехота, В.О. Сластьонін та ін.) й акмеологічного (В.І. Андрєєв, С.П. Архипова, В.М. Вакуленко, А.А. Деркач, Х.А. Шапаренко та ін.) підходів. Акмеологічні моделі, на відміну від професіографічних, розглядають фахівця з точки зору професійного розвитку особистості, професійного «акме». Під час побудови професіограми як акмеологічної моделі діяльності корекційного педагога ми виходили з таких

методологічних засад: професіограма корекційного педагога – це системне утворення, яке характеризується спрямуванням на «вершинні» шаблі особистісно-професійного розвитку педагога; особливості визначення професіограми корекційного педагога обумовлюються потужним розвитком професійних здібностей, професійної майстерності й творчої зрілості. Орієнтування на окреслену професіограму забезпечуватиме технологічну підготовку майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі та стимулюватиме його на шляху до успіху у професійній діяльності. Окреслюючи зміст складових розробленої нами професіограми, враховано обсяг вимог, які ставить до нього сучасна корекційна освіта, а також соціальний запит. Тому вона включає: 1) властивості та риси корекційного педагога, що характеризують його гуманістичну, професійно-педагогічну та пізнавальну спрямованість; 2) вимоги до психолого-педагогічної підготовки корекційного педагога, що передбачає визначений обсяг знань і вмінь у галузі корекційно-реабілітаційної роботи; 3) обсяг і зміст спеціальної та методичної підготовки корекційного педагога реабілітаційного центру.

З'ясовано, що протипоказаннями для отримання професії корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі є: ускладнені серцево-судинні захворювання; нервово-психічні захворювання, неврози; хронічні захворювання у тяжкій формі; дефекти мовлення, органів слуху та зору; низький рівень інтелектуального розвитку; наявність шкідливих звичок, соціально небезпечних для суспільства (алкоголізм, наркоманія тощо), моральна неохайність; рукоприкладство; грубість; некомпетентність у питаннях навчання, виховання, корекції та реабілітації дітей з помірним чи тяжким ступенями розумової відсталості; обмеженість світогляду; безпринципність; безвідповідальність; псевдокомпенсаторна професійна мотивація.

З метою визначення стану готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі здійснено діагностичний зріз рівнів її сформованості, який проводився на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова зі студентами 5 курсу Інституту корекційної педагогіки і спеціальної психології НПУ імені М.П. Драгоманова спеціальності «Дефектологія. Корекційна психопедагогіка», Луганського національного університету імені Т. Шевченка зі студентами 5 курсу психолого-педагогічного факультету спеціальності «Дефектологія», Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка факультету педагогіки і практичної психології спеціальності «Дефектологія». Експериментом було охоплено 82 майбутні корекційні педагоги.

На констатувальному етапі дослідження було здійснено оцінювання рівня сформованості готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі. З урахуванням визначеної структури для оцінювання готовності майбутніх фахівців визначено такі критерії: професійна спрямованість особистості; система професійно-теоретичних знань; фахові вміння корекційного педагога реабілітаційного центру. Кожен з

окреслених критеріїв характеризується відповідними показниками.

Розроблені критерії, показники, а також результати констатувального експерименту дали можливість виділити три рівні готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Високий рівень готовності майбутнього корекційного педагога визначено у студентів, яким притаманне виражене мотиваційно-ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, що відображається у наявності таких тверджень: «Це моя мрія», «Усвідомлення важливості допомоги людям із розумовою відсталістю на прикладі близького оточення», «Приваблює робота з дітьми». На їхню думку, критерієм ефективності власної роботи є можливість допомогти людині з розумовою відсталістю адаптуватися в соціумі. Майбутній фахівець проявляє наявні систематизовані знання в орієнтаційних, методичних, консультативних питаннях, має чітку стратегію розв'язання проблем організації діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру. Майбутній корекційний педагог володіє усвідомленими теоретичними знаннями і практичними навичками, може запропонувати методiku роботи над розвитком умінь життєвої компетентності; обґрунтовано визначає різноманітні стратегії роботи з батьками розумово відсталих дітей, які відвідують реабілітаційний центр.

Середній рівень готовності майбутнього корекційного педагога визначено у студентів, які проявляють позитивне ставлення, що відображається у таких твердженнях: «Ця професія близька до медицини», «Бажання продовжити родинну династію». Важливим критерієм ефективності власної майбутньої діяльності є проведення різноманітних видів роботи з дитиною. Майбутній фахівець має вибіркoві й несистематичні знання в орієнтаційних, організаційних, методичних і консультативних питаннях щодо організації діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру, володіє необхідними теоретичними знаннями і практичними вміннями, визначає стратегії роботи з батьками, проте не завжди може їх використати в конкретній ситуації.

Низький рівень готовності майбутнього корекційного педагога забезпечується умовно позитивним ставленням до роботи в реабілітаційному центрі, спостерігається слабо виражений інтерес до майбутньої діяльності, що підкріплюється такими твердженнями: «За збігом обставин», «Мені порадили», «Влаштовує графік роботи», «Випадково». Майбутній фахівець не усвідомлює більшості питань орієнтаційного, методичного, організаційного і консультативного характеру, не може усвідомлено застосовувати теоретичні знання і практичні навички, запропонувати методiku роботи над формуванням умінь життєвої компетентності, не повністю володіє стратегією роботи з батьками.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що низький рівень готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі виявили 32,9%, опитаних, середній рівень – 53,7% студентів, високий рівень – 13,4% майбутніх фахівців.

З метою визначення стану підготовки корекційних педагогів, які вже працюють у реабілітаційних центрах, було проведено анкетування,

відвідування занять, проаналізовано їх документацію (конспекти занять та індивідуальні програми реабілітації) і встановлено, що переважна більшість з них має низький (30%) та середній (58%) рівні підготовки, а лише 12% досягли високого рівня. З'ясовано, що під час здійснення своїх професійних функцій педагога зазнають труднощів під час проведення обстеження дітей, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості, складання індивідуальної реабілітаційної програми, підготовки до занять, труднощі у процесі встановлення контактної взаємодії з дітьми, під час проведення індивідуальної та групової корекційно-реабілітаційної роботи тощо.

Одержані результати дозволили дійти висновку про те, що сформованість компонентів готовності зазначеної категорії студентів та корекційних педагогів реабілітаційних центрів переважно знаходиться на середньому та низькому рівнях. Це свідчить про необхідність цілеспрямованої підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

У третьому розділі **«Система підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі»** розкрито методику та зміст експериментальної роботи з формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, висвітлено апробацію запропонованої методики з метою перевірки ефективності розробленої системи умов формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, доведено достовірність результатів педагогічного експерименту.

Формувальний експеримент здійснювався за участі студентів I–V курсів під час вивчення дисциплін фахового спрямування. У контрольній групі процес професійної підготовки відбувався традиційно.

Реалізація першої педагогічної умови – *розвиток у студентів професійно й особистісно значущих цілей і мотивів, пов'язаних з роботою в реабілітаційному центрі* – здійснювалась з I по V курс, тому що на різних етапах професійного навчання мотиваційна сфера майбутньої професійної діяльності має різне спрямування. З цією метою майбутні корекційні педагоги Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка проходили волонтерську практику в реабілітаційному центрі, яка стала першим випробуванням у майбутній педагогічній діяльності. Одночасно вони вивчали навчальну дисципліну «Вступ до спеціальності», де висвітлювались питання щодо особливостей діяльності реабілітаційного центру та складу дітей, які відвідують реабілітаційний центр. Ці питання були тісно пов'язані з практикою. Таке доцільне поєднання теоретичної і практичної підготовки дозволяло сформулювати і підвищити професійну мотивацію. У процесі вивчення навчальної дисципліни «Корекційно-реабілітаційні служби» студенти на лекційному занятті ознайомилися з Мінімальним державним стандартом комплексної реабілітації/абілітації інвалідів, а на практичному мали змогу проаналізувати його та порівняти з практичним застосуванням у реабілітаційному центрі. Оволодіння

навчальними дисциплінами сприяло позитивним змінам професійних мотивів.

Реалізація другої педагогічної умови – *взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі* – здійснювалась у процесі викладання навчальних дисциплін: «Психолого-педагогічна діагностика та відбір у спеціальні заклади»; «Основи соціалізації осіб з особливостями інтелектуального розвитку», «Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи», «Робота з глибоко розумово відсталими».

У межах вивчення навчальної дисципліни «Психолого-педагогічна діагностика та відбір у спеціальні заклади» студенти вивчали такі теми: «Діагностика дітей з помірним та тяжким ступенями розумової відсталості. У межах вивчення навчальної дисципліни «Основи соціалізації осіб з особливостями інтелектуального розвитку» були впроваджені такі теми: «Розвиток комунікативних навичок», «Вироблення позитивних навичок (стереотипів) поведінки», «Розвиток навичок самообслуговування», «Розвиток навичок здорового способу життя». У межах вивчення навчальної дисципліни «Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи» були запроваджені такі теми: «Покрокове навчання «Step by step»», «Кемпхільський рух». У межах вивчення навчальної дисципліни «Робота з глибоко розумово відсталими» були впроваджені такі теми: «Особливості роботи з дітьми різних клінічних груп»; «Формування уявлень «Я», «Я у світі».

Реалізація третьої умови – *використання в навчально-виховному процесі ВНЗ контекстного навчання та акмеологічного супроводу студентів під час практики* – здійснювалась під час упровадження спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» та проходження практики в реабілітаційному центрі.

Спецкурс «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» було розроблено з метою розкриття теоретико-методологічних основ корекційно-реабілітаційної діяльності, висвітлення організації корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі та її практичного втілення, формування вмінь творчого підходу до професійної діяльності.

Програма спецкурсу розроблена на основі модульної організації навчального процесу і складається із трьох змістовних модулів.

Перший модуль – теоретичні основи корекційно-реабілітаційної діяльності в реабілітаційному центрі – розкриває лекційне вивчення таких тем, як «Вступ до спецкурсу», «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі», «Корекційно-реабілітаційна діяльність як альтернативний вид допомоги в реабілітаційному центрі».

Другий модуль – організація корекційно-реабілітаційної діяльності в реабілітаційному центрі – охоплює такі теми, як «Дидактика корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі», «Загальна характеристика етапів корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі», «Методика роботи корекційного педагога над формуванням умінь життєвої компетентності», «Планування діяльності корекційного педагога в

реабілітаційному центрі».

Третій модуль – сім'я як активний учасник корекційно-реабілітаційного процесу – передбачав лекційне заняття з тем «Форми організації роботи корекційного педагога з сім'єю» та «Консультування батьків».

На лекційних і практичних заняттях, окрім традиційних форм роботи, було застосовано активні методи навчання (лекція-діалог, лекція-візуалізація, проблемна лекція, індуктивний і дедуктивний методи, складання й аналіз анотацій до першоджерел, тренінги, метод домашніх творів).

Самостійна робота включала виконання домашніх завдань, виготовлення наочності для психолого-педагогічного вивчення дітей, складання навчальної характеристики дитини, аналіз індивідуально-реабілітаційних програм різних реабілітаційних установ, складання конспекту індивідуального заняття; вивчення додаткових літературних джерел з фаху.

Сутність акмеологічного супроводу під час проходження практики полягала в тому, що враховувались можливості й уподобання кожного студента, створене комфортне середовище стимулювало прагнення до самореалізації, творчості та успіху.

Для перевірки ефективності запропонованих нами умов формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи в реабілітаційному центрі був проведений прикінцевий зріз, спрямований на визначення динаміки змін показників у випускників за такими компонентами: мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльним. Він здійснювався як в експериментальних, так і в контрольних групах за допомогою таких самих критеріїв, методики проведення дослідження, що й на констатувальному етапі. Результати проведеної нами експериментально-дослідної роботи виявилися у динаміці змін рівнів сформованості готовності до роботи в реабілітаційному центрі (рис. 1).

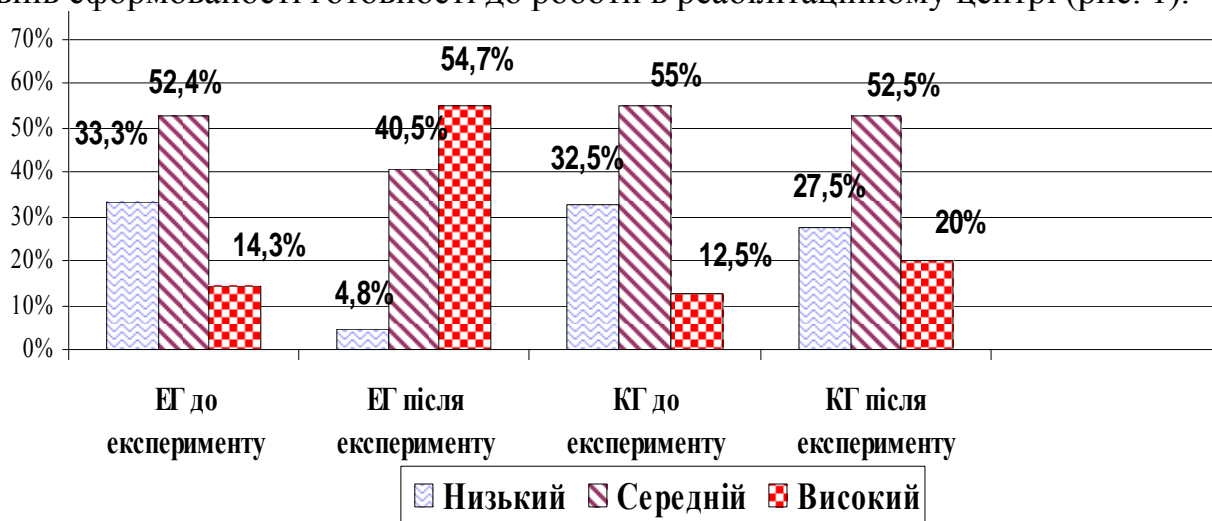

Рис. 1. Динаміка змін рівнів готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Унаслідок проведення дослідно-експериментальної роботи відбулися значні позитивні зміни у рівнях сформованості професійної готовності майбутніх фахівців. На прикінцевому етапі кількість студентів

експериментальних груп, які знаходилися на високому рівні, збільшилася з 13,4% до 54,7%; на середньому рівні зменшилася з 53,7% до 40,5%, на низькому рівні зменшилася з 32,9% до 4,8%. У контрольних групах теж відбулися зміни, хоча і незначні. Високий рівень виявлено у 20% студентів, середній – у 52,5% і низький – у 27,5%. Незначні зміни пояснюються тим, що майбутні фахівці у процесі вивчення фахових дисциплін та проходження практики оволодівали необхідними фаховими знаннями, вміннями і навичками, проте цього виявилось недостатньо для підготовки до роботи в реабілітаційному центрі.

Вірогідність одержаних результатів підтверджується методами математичної статистики (критерій χ^2). Динаміка рівнів готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості, в реабілітаційному центрі суттєво змінилася: $\chi^2_{\text{емп}} = 10,85$.

Одержані в контрольних групах результати переконують нас у необхідності здійснення цілеспрямованої роботи над формуванням усіх окреслених компонентів готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі, які ми пропонуємо в дослідженні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні дістала подальшого розвитку проблема підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі. Проведене дослідження дає підстави для таких висновків:

1. На основі вивчення літературних джерел та практики виявлено, що зазначена проблема є актуальною і на сьогодні залишається не до кінця з'ясованою. У спеціальній педагогіці більшість досліджень спрямовані на вивчення питання підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи у спеціальній загальноосвітній школі, і лише деякі автори торкаються питань роботи в закладах реабілітаційного спрямування.

У процесі дослідження було визначено поняття «готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі», під яким слід розуміти стійке особистісне утворення, яке поєднує цілий комплекс особистісних якостей і фахових знань, умінь і навичок, є важливою передумовою ефективної корекційно-реабілітаційної діяльності та реалізації творчого потенціалу особистості. З'ясовано компоненти професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі: мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційно-діяльнісний. Виявлено такі умови формування професійної готовності: розвиток у студентів професійно й особистісно значущих цілей і мотивів, пов'язаних з роботою в реабілітаційному центрі; взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі; використання в навчально-

виховному процесі ВНЗ контекстного навчання та акмеологічного супроводу студентів під час педагогічної практики.

2. У результаті науково-теоретичного пошуку, вивчення досвіду роботи корекційних педагогів реабілітаційних центрів здійснено аналіз структури педагогічної діяльності відповідної категорії фахівців, визначено специфіку їх діяльності. Зазначена структура включає такі компоненти: суб'єкт, об'єкт, мету, функції, засоби, результат. Специфіка роботи полягає в такому: не обмежується віковими періодами, вимагає мультидисциплінарного підходу; потребує складання індивідуальної реабілітаційної програми, а також знань і вмінь застосування спеціальних технологій корекції розвитку дитини з вадами інтелекту, в тому числі інноваційних.

3. У розробленій професіограмі корекційного педагога реабілітаційного центру як акмеологічної моделі його діяльності виокремлено такі структурні складові: властивості та риси корекційного педагога, що характеризують його гуманістичну, професійно-педагогічну та пізнавальну спрямованість; вимоги до психолого-педагогічної підготовки; обсяг і зміст спеціальної та методичної підготовки та окреслено протипоказання.

4. Дослідження стану професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі виявило, що:

а) сучасна підготовка фахівців за спеціальністю «Корекційна освіта» в аспекті врахування специфіки реабілітаційного центру є недосконалою;

б) як майбутні корекційні педагоги, так і практики реабілітаційного центру під час здійснення різних функцій професійної діяльності зазнають значних труднощів, а саме: під час проведення обстеження дітей, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості, під час складання індивідуальної реабілітаційної програми, під час підготовки до занять, труднощі у процесі встановлення контактної взаємодії з дітьми, під час проведення індивідуальної та групової корекційно-реабілітаційної роботи тощо. Причинами цього можна вважати недостатню кількість спеціальної літератури та навчально-методичного забезпечення, наявність дітей із комбінованими порушеннями, недосконалість фахової підготовки щодо її спрямування на оволодіння специфікою роботи саме в реабілітаційному центрі (порівняно з діяльністю в спеціальній школі). Ці труднощі спрямовують на вдосконалення теоретичної, практичної та методичної підготовки майбутніх корекційних педагогів.

5. До кожного з визначених компонентів професійної готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі розроблено критерії і показники та на їх основі виділено три рівні сформованості професійної готовності – низький, середній, високий. За результатами проведеного констатувального експерименту з'ясовано, що в середньому низький рівень мають 32,9% студентів, середній рівень – 53,7% студентів, високий рівень – близько 13,4% студентів.

6. З метою вдосконалення готовності до роботи в реабілітаційному центрі

під час реалізації вищезазначених умов було розроблено й упроваджено у навчальний процес спецкурс «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» та окремі теми до фахових навчальних дисциплін, удосконалено зміст педагогічної практики в реабілітаційному центрі.

7. Результати формувального експерименту засвідчили ефективність розробленої методики формування професійної готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі. Зокрема встановлено таку динаміку рівнів сформованості у студентів експериментальної групи: високий рівень – 54,7% (у контрольній групі – 20,5%), середній рівень – 40,5% (у контрольній групі – 52,5%), низький рівень – 4,8% (у контрольній групі – 27,5%). Ефективність запропонованої методики статистично підтверджена.

Проведене дослідження дає можливість на якісно новому рівні вдосконалити готовність майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі. Водночас його результати не вичерпують усієї повноти висвітлення і не претендують на всебічне розкриття означеної проблеми. Перспективу подальшого розв'язання проблеми вбачаємо у розробці шляхів удосконалення кожної з визначених умов підготовки до роботи в реабілітаційному центрі та в системі підвищення кваліфікації фахівців, використанні розробленої професіограми для атестації корекційних педагогів реабілітаційних центрів, діагностики професійної придатності абітурієнтів, розвитку професійної мотивації під час підготовки майбутніх корекційних педагогів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Прядко Л. О. Проблема підготовки корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в умовах реабілітаційного центру / Л. О. Прядко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – (Серія 19: «Корекційна педагогіка та психологія»). – Вип. 6. – С. 52 – 60.

2. Прядко Л. О. Професіограма корекційного педагога соціально-реабілітаційного центру для розумово відсталих дітей / Л. О. Прядко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. наук. праць / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К. : Наук. світ, 2006. – Вип. 7. – С. 77 – 82.

3. Прядко Л. О. Проблема підготовки корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в умовах реабілітаційного центру у спеціальній педагогічній літературі / Л. О. Прядко // Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. [«Сучасні підходи до організації роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку»]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2006. – (Серія «Соціально-педагогічна»). – Вип. 6. – С. 36 – 39.

4. Прядко Л. О. Професійно-педагогічна спрямованість спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в соціально-реабілітаційному

центрі» / Л. О. Прядко // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми корекційної педагогіки та психології»]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2006. – (Серія «Соціально-педагогічна»). – Вип. 7. – С. 71 – 73.

5. Прядко Л. О. Модель діяльності корекційного педагога соціально-реабілітаційного центру до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі / Л. О. Прядко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – (Серія 19: «Корекційна педагогіка та психологія»). – Вип. 8. – С. 48 – 53.

6. Прядко Л. О. Аспекти корекційно-реабілітаційної допомоги в соціально-реабілітаційному центрі / Л. О. Прядко // Імідж сучасного педагога. – 2008. – № 9–10 (88–89). – С. 17 – 18.

7. Прядко Л. О. Раціоналізація педагогічної практики в соціально-реабілітаційному центрі / Л. О. Прядко // Педагогічні науки : зб. наук. праць / за ред. А.А. Сбруєвої. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 277 – 284.

8. Прядко Л. О. Стан професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів до роботи в соціально-реабілітаційному центрі / Л. О. Прядко // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми сучасної корекційної освіти»]. – Кам'янець-Подільський, 2008. – (Серія «Соціально-педагогічна»). – Вип. 8. – С. 439 – 445.

9. Прядко Л. О. Особливості клієнтів соціально-реабілітаційних центрів у світлі організації корекційно-реабілітаційної допомоги / Л. О. Прядко // Сучасна молодь: крок у майбутнє : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів та аспірантів. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 529 – 532.

10. Прядко Л. О. Аспекти організації роботи корекційного педагога з батьками в соціально-реабілітаційному центрі / Л. О. Прядко // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми сучасної корекційної освіти»]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2008. – (Серія «Соціально-педагогічна»). – Вип. 10. – С. 117 – 120.

11. Прядко Л. О. Особливості здійснення корекційного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку / Л. О. Прядко // Сучасні підходи до розвитку особистості дітей з обмеженими можливостями : матеріали науково-практичного семінару [«Теорія і практика корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки): взаємозв'язки та взаємозбагачення»]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Вип. 1. – С. 18 – 20.

АНОТАЦІЇ

Прядко Л. О. Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2010.

У дисертації досліджено проблему професійної підготовки майбутнього

корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Готовність майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі розглянуто як стійке особистісне утворення, яке поєднує цілий комплекс особистісних якостей і фахових знань, умінь і навичок, є важливою передумовою ефективної корекційно-реабілітаційної діяльності та реалізації творчого потенціалу особистості. З'ясовано компоненти, критерії та показники професійної готовності, виявлено рівні сформованості означеної готовності у студентів, розроблено методику формування готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Запропонована методика ґрунтується на вдосконаленні змісту навчальних дисциплін та змісту педагогічної практики в реабілітаційному центрі, впровадженні спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі». Експериментальним шляхом доведено ефективність запропонованої методики.

Ключові слова: професійна готовність, рівні готовності, реабілітаційний центр, корекційно-реабілітаційна робота.

Прядко Л. А. Подготовка будущего коррекционного педагога к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2010.

Диссертационное исследование посвящено проблеме готовности будущих коррекционных педагогов к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре.

В диссертации осуществлён анализ литературных источников по проблеме готовности будущих коррекционных педагогов к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре, выявлены условия её формирования: развитие у студентов профессионально и личностно значимых целей и мотивов, связанных с работой в реабилитационном центре; взаимосвязь теоретической и практической подготовки к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре; использование в учебно-воспитательном процессе контекстного обучения и использования акмеологического сопровождения студентов. Дано обоснование готовности специалиста как стойкого личностного образования, которое объединяет в себе целый комплекс личностных качеств и профессиональных знаний, умений и навыков, является важной предпосылкой эффективной коррекционно-реабилитационной деятельности и реализации творческого потенциала личности. Выделены такие компоненты готовности будущих коррекционных педагогов к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре: мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный. Проанализирована структура педагогической деятельности коррекционного педагога реабилитационного

центра, выделена её специфика.

В работе обоснованы критерии, показатели уровней готовности будущих специалистов. Приводятся результаты исследования, направленные на выявление уровней готовности к работе в реабилитационном центре. Представленная профессиограмма коррекционного педагога реабилитационного центра имеет такие структурные компоненты: свойства и качества, которые характеризуют его гуманистическую, профессионально-педагогическую и познавательную направленность; требования к психолого-педагогической подготовке; объём и содержание специальной и методической подготовки; определены противопоказания к профессии коррекционного педагога.

Разработана методика формирования профессиональной готовности. Апробирован разработанный автором спецкурс «Основы коррекционно-реабилитационной работы в реабилитационном центре», учебные дисциплины профессионального направления дополнены отдельными темами, усовершенствована педагогическая практика в реабилитационном центре, указаны результаты апробации.

Ключевые слова: профессиональная готовность, уровни готовности, реабилитационный центр, коррекционно-реабилитационная работа.

Pryadko L. O. Preparation of future correctional teacher to work with mentally backward children in a rehabilitation center. – Manuscript.

Thesis in search of scientific Degree for Candidate in speciality 13.00.03 – correctional pedagogics. – The National M. Dragomanov Pedagogical University. – Kiev, 2010.

The dissertation is devoted to the problem of professional readiness of future correctional teachers to work with mentally backward children in a rehabilitation center.

The readiness of future correctional teachers to work with mentally backward children in a rehabilitation center is given as invariable personal skills that embrace the complex of personal qualities and professional knowledge and abilities. The importance for effective correctional activity and personal creative potential realization is proved.

The components, criteria and data of professional readiness are given. The levels of forming the readiness of future correctional teachers to work with mentally backward children in a rehabilitation center are clarified.

The methodology is based on the improvement of tasks of educational subjects and pedagogical practice in a rehabilitation center; introduction the course «The basics of correctional-rehabilitation work in a rehabilitation center».

The effectiveness of given method is proved experimentally.

Key words: professional readiness, levels of readiness, rehabilitation center, correctional-rehabilitation work.

Підписано до друку 20.04.10. Формат 60x90/16. Гарн. New Times.
Друк різнограф. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,8. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 21/04.

Надруковано у редакційно-видавничому відділі
Комунального закладу Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Свідоцтво серія СМ №447/69-р.

40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 5.